

ЗБ. РАД. ПРИР. МАТ. ФАК. УНИВ. НОВИ САД
СЕР. БИОЛ. БР 20
REV. RES. FAC. SC. UNIV. NOVI SAD
BIOL. SER. No. 20

Dragica Kabić

EKOLOŠKE ODLIKE I FITOCENOLOŠKA PRIPADNOST NEKIH
PREDSTAVNIKA FAM. ORCHIDACEAE LINDL. U ZAPADNOJ BAČKOJ
ECOLOGICAL FEATURES AND PHYTOCENOLOGICAL BELONGING OF
SOME SPECIES OF THE FAM. ORCHIDACEAE LINDL. IN
WESTERN BAČKA

Посебан отисак — Reprint

Н О В И С А Д
1990.

UDC: 582.59

EKOLOŠKE ODLIKE I FITOCENOLOŠKA PRIPADNOST NEKIH PREDSTAVNIKA FAM. *Orchidaceae* Lindl. U ZAPADNOJ BAČKOJ

Dragica Kabić

Istitut za biologiju,

Prirodno-matematički fakultet, Novi Sad

U V O D

Tokom istraživanja vegetacije u zapadnoj Bačkoj, u široj okolini sela Doroslovo, pronađene su biljke: *Orchis purpurea* Huds., *Cephalanthera alba* (Cr.) Simk. i *Listera ovata* (L.) R. Br. (fam. *Orchidaceae* Lindl.). Prema literaturi, sve tri vrste su česte u Fruškoj gori (Obradović, 1966). Prodan (1916) je našao *Orchis purpurea* na nekoliko lokaliteta u Podunavlju: Deronje, Bač, Apatin, Bezdan, Karavukovo, Futog, Kovilj i Celarevo. Isti autor je konstatovao biljku *Cephalanthera alba* kod Bezdana, a *Listera ovata* kod Bogojeva (Prodan, 1916). Navedene vrste su retke u ravničarskom delu Vojvodine.

Cilj rada je da ukaže na ekološke odlike ovih biljaka, kao i sastojina u kojima se javljaju.

I STRAŽIVANO PODRUČJE I METODIKA

Klima Bačke ima izražen kontinentalni karakter. Za ocenu opštih klimatskih prilika istraživanog područja korišćeni su podaci najbliže meteorološke stanice Sombor. U periodu od 1948. do 1970. godine srednja godišnja temperatura vazduha je 10,6°C. Prosečna godišnja količina padavina iznosila je 567 mm, a u vegetacionom periodu 319 mm. Padavina ima najviše u junu i julu, nakon čega nastaje polusušni period. Teren je ravan do blago talasast, nadmorske visine od 84 do 88 m. Zemljište je slabo ogajnjačeni černozem (Živković, et al, 1972).

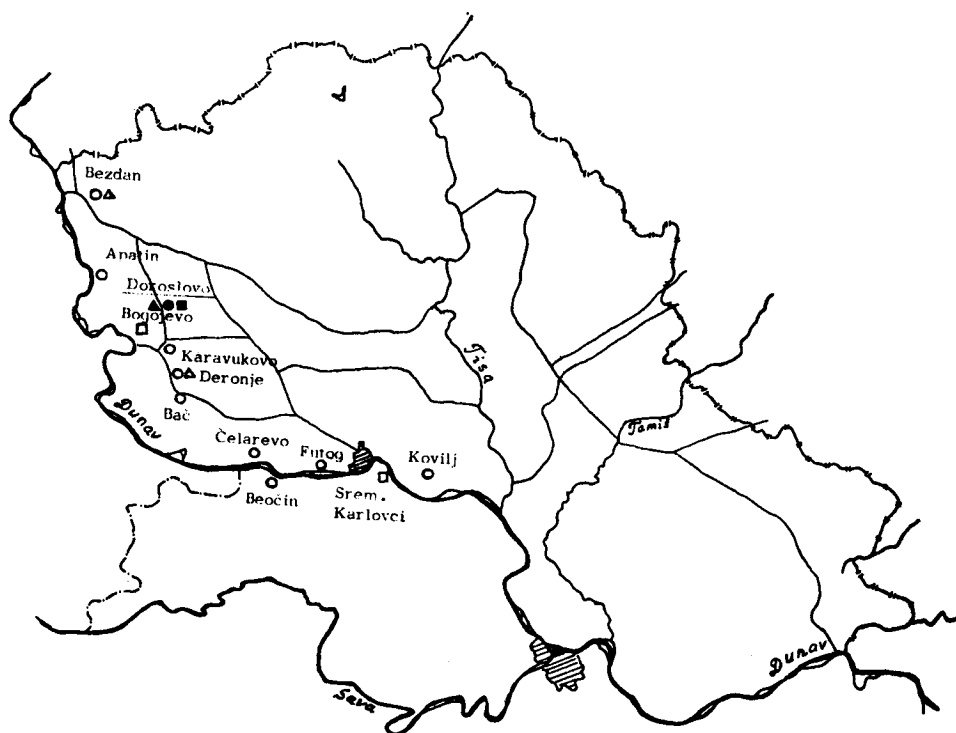
Nomenklatura biljaka je data prema Flori SR Srbije (1970—1977), a florni elementi prema Gajiću (1980). Korišćeni su ekološki indeksi prema Landolt-u (1977).

REZULTATI RADA I DISKUSIJA

Na istraživanom području, u okviru šumskih sastojina konstatovane su vrste *Orchis purpurea*, *Cephalanthera alba* i *Listera ovata* (fam. *Orchidaceae*), (Sl. 1.).

Orchis purpurea je biljka koja pripada subatlansko-submediteranskom flornom elementu (Gajić, 1980). Prema ekološkim indeksima (Landolt, 1977), to je biljka umereno vlažnih staništa (F_{3w}). Raste na humusnom zemljištu bogatom bazama i karbonatima. Ovakve uslove pruža zemljište tipa černozem. Kao termofilna vrsta (T_4), poluskiofita (L_3), sa manje izraženim kontinentalnim karakterom, povoljne uslove je našla na mestima gde je šuma prosvetljena. Najbrojnije populacije se nalaze u sastojinama žbunja na obodu šume.

Cephalanthera alba prema Gajiću (1980) pripada subsrednjeevropskom flornom elementu. U odnosu na humus, količinu baza i strukturu zemljišta, ima iste prilagođenosti kao prethodno navedena vrsta. Za razliku od nje, ima izraženiji kontinentalni karakter (K_3) i raste na suvljim, umereno hladnim staništima. To je biljka senke — skiofita (L_2). U istraživanim šumama raste na uzdignutijim, suvljim, senovitim mestima.

Sl. 1. Karta Vojvodine sa označenim nalazištima biljaka

Fig. 1. Map of Vojvodina with marked sites of the plants

- *Orchis purpurea* Huds.
- △ *Cephalanthera alba* (Cr.) Simk.
- *Listera ovata* (L.) R. Br.

- ▲ ● ■ Istraživano područje
Investigated area

Listera ovata je biljka subjužno-sibirskog flornog elementa (Gajić, 1980). Ova kalcifilna, bazofilna do neutrofilna vrsta, sa nešto jače izraženim mezomorfnim osobinama, zauzima blaže depresije u kojima je zemljište isprano.

Navedene biljke su nađene u okviru sastojina lužnjakovo-grabovih šuma, ksero-mezofilnog karaktera. Poređenja fitocenoloških snimaka ukazuju da su ove sastojine najbližnije šumama hrasta lužnjaka i običnog graba sa cerom, koje je Rauš (1987) opisao kao Carpino betuli — *Quercetum roboris quercetosum cerris* Rauš 1969. Pored karakterističnih vrsta ove asocijacije konstatovano je više kserotermnih diferencijalnih vrsta subasocijacije *quercetosum cerris*. Kserotermni karakter istraživanih šumskih sastojina pokazuju vrste: *Quercus cerris*, *Fraxinus ornus* u spratu drveća, *Cornus mas* i *Evonymus verrucosa* u spratu žbunja, a od zeljastih biljaka to su: *Hypericum hirsutum*, *Lithospermum purpureocoeruleum*, *Origanum vulgare* i *Polygonatum latifolium*.

U pogledu ekoloških zahteva, sve tri vrste fam. *Orchidaceae* su približno slične: to su kalcifilne mezofite, poluskiofite do skiofite. S obzirom na izvesne razlike u prilagođenostima na vodni, termički i svetlosni režim staništa, one u istraživanim šumama zauzimaju odgovarajuća mikrostaništa, uslovljena mikrotopografijom ili razlikama u sklopu sastojina.

ZAKLJUČAK

Orchis purpurea, *Cephalanthera alba* i *Listera ovata* su retke biljke u ravničarskom delu Vojvodine. Zabeležene su u okolini Doroslova, na zemljištu tipa slabo ogajnjajući černoze, u sastojinama zajednice Carpino betuli — *Quercetum roboris quercetosum cerris* Rauš 1969.

Sve tri vrste su slične u pogledu ekoloških zahteva: to su kalcifilne mezofite, poluskiofite do skiofite, sa manje ili više izraženim kontinentalnim karakterom.

Zbog izvesnih razlika u prilagođenostima na vodni, termički i svetlosni režim staništa, u istraživanim šumama ove biljke zauzimaju odgovarajuća mikrostaništa.

LITERATURA

1. Flora SR Srbije, I—IX, Izdanje SANU, Beograd, 1970—1977.
2. Gajić, MM.: Pregled vrsta Flore SR Srbije sa biljnogeografskim oznakama. Glasnik Šumarskog fakulteta, Serija A, Šumarstvo, 54, p 111—141, Beograd, 1980.
3. Landolt, E.: Ökologische Zeigerwerte zur Schweizer Flora. Veröffentlichungen des geobotanischen Institutes der ETH, Stiftung Rübel, 64. Heft. Zürich, 1977.
4. Obradović, M.: Biljnogeografska analiza flora Fruške gore. Matica srpska, odeljenje za prirodne nauke, Novi Sad, 1966.
5. Prodan, Gy.: Bács-Bodrog vármegye flórája. Magyar botanikai lapok. Budapest, 1916.

6. Rauš, Đ.: Šumarska fitocenologija. Sveučilište u Zagrebu, Šumarski fakultet, Zagreb, 1987.
7. Živković et al.: Zemljišta Vojvodine. Institut za poljoprivredna istraživanja. Novi Sad, 1972.

ECOLOGICAL FEATURES AND PHYTOCENOLOGICAL BELONGING OF SOME SPECIES OF THE FAM. *Orchidaceae* Lindl. IN WESTERN BAČKA

Dragica Kabić

Summary

Orchis purpurea Huds., *Cephalanthera alba* (Cr.) Simk. and *Listera ovata* (L.) R. Br. (fam. *Orchidaceae* Lindl.) are rare plants in the plains of Vojvodina, founded around Doroslovo (western Bačka). Analysis of the ecological features of the plants was performed by using the ecological index after Landolt (1977). The plants grow on the slightly brownized chernozem, (type of soil) within a xero-mesophilous forest stands belonging to the community *Carpino betuli-Quercetum roboris quercetosum cerris* Rauš 1969. In regard to requirements these species are similar: calciphilous mesophytes, semiscyophytes — scyuphytes, with continental character.